

רמב"ן זר' בח"י משפטים

כא ו – והגינו אֶל הָאֱלֹהִים וְהַגִּישׁו אֶל הַדָּקֶת או אֶל הַטּוֹזֵה וְרָצַע אֶל נִי אֲתָּנוּ בְּמַרְצָע וְעַבְדוּ לְעַלְמָם:

עי' רמב"ן ועבדו לעולם – פירשו רבותינו (במכילתא כאן) כי הוא עד היובל ואמר ר"א כי פירוש עולם זמן בלשון הקודש כבר היה לעולמים אשר היה מ לפנינו (קהלת א') ומנים ישב שם עד עולם (ש"א א כב) וכן אמר ועבדו לעולם זמנו של יובל שאין במועד ישראלי זמן ארוך ממנו וייצאת חירותם באלו עולם מתחדש לו ויהיה פירשו שישוב לזמןו הראשון שהוא חפשי והמשכיל יבין¹ כי לעולם כמשמעותו כי העובד עד היובל עבר כל ימי עולם ולשון מכילתא (כאן) רבי אומר בא וראה שאין עולם אלא חמשים שנה שנאמר ועבדו לעולם עד היובל ושבה ר"א מה שהסביר וכחוב במקום אחר ועי"ש בר' בח"י ועבדו לעולם – קבלו רוזל כי הוא עלמו של יובל הוא שנת החמשים כי זמן חמשים שנה נקרא עולם שכן מצינו בשם מל הרמתי (שםואל א) וישב שם עד עולם והוא עלמו של לוי שנאמר (במדבר ח) מבן חמץ ועשרים שנה ובערך בן חמשים שנה וככל ימי של שםואל לא היו אלא חמשים ושתיים שנים היו לו אותה שעה והדין הזה ביובל בין שהיה הזמן הקרוב או רחוק או היה טעם לעולם כל ימי עולם כי כיוון שעבד עד שנת היובל הרי הוא עבר כל ימי העולם ובא לרומו כי כל ימי העולם הוא היובל הנadol והוא עניין הכתוב (תהלים קה) דבר צוה לאלף דור כי דור חמשים שנה ג' כמו עולם וכן רמו שלמה ע"ה (קהלת א) והארץ לעולם עומדת הוא עלמו של יובל העולם והבן זה ובפרשת בהר סיני אוכיר זה בהגעי שם בעזה"²

כב ז: אם לא ימציא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלים אם לא שלח ידו במלאתך רעהו עי' ר' בח"י: ונקרב בעל הבית אל האלים עד האלים יבא דבר שנייהם אשר ירשיעון אליהם – הזכיר בכאן שלשה פעמים אליהם ובכאן דרשו רוזל אין אין בית דין פוחות משלשה ולא התמצא בכל דין שבפרשה מתחלה הספר עד כאן שיזכר השם המינוח ב"א שם אליהם והטעם בוה כי המשפט לאליהם הוא אבל בעניין השבואה הזכיר ה' המינוח ואמר שבועת ה' וזה מבואר לפי שהקו האמצעי³ הוא עיקר השבואה ועל כן ייחס השבואה לשם המינוח והנה מלת שבועת חסר וא"ו שבעת כתיב כי הוא נגור משבעה וזה כבר נזכר ונשנה

כב יט

זבח לאֱלֹהִים יִחַרְבּ בְּלֹתִי לְהוַיִּה לְבָהּ:

עי' רמב"ן: זבח לאלים יחרם לעז' והוא נקוד פתח כלומר לאותן האלים שחוזהרם עליהם במקומות אחר וזה לשון רשי' ור"א פירש שעל דרך הפשט איןנו מדבר לישראל שכבר הזהיר על עז' בדברו השני רק בעבר הנר כתוב אחורי כי על תנאי זה יגור בארץנו שלא יזבח לאליהם כאשר היה עושה והבל יפיצה פיהו כי בעשרות הדרבות הזהיר על עז' בלבד ובכאן מפרש העונש והמשפט שנעשה בו כאשר עשה ללא תרצה ולא תנאף כי אלה הם המשפטים אשר ישים לפניהם והנה חייב אותו מיתה כי יחרם מיתה ב"ד וכן כל חרם אשר יחרם מן

¹ עי' ר' בח"י שהוא מרמז לשתיות אחרי ז' אף שני של עולם הזה, עי' דברי ר' בח"י ויקרא ויקראכה ב, ודברי הרמב"ן ויקראכה ב'

² עי' דברי רבינו ויקרא ויקראכה ב, ודברי הרמב"ן ויקראכה ב'

³ ת"ת

רמב"ן זר' בח"י משפטים

האדם לא יפדה מות יומת (ויקרא כו כט) ואמר יחרם כי מפני אשר זבח לחרם יהיה חייב שיחרם בעניין והיית חרם במוּתו שקי' תשקצנו ותעב התעבנו כי חרם הוא (דברים ז כו) ויתכן כי יכול הכתוב הזובח נס הזובח יהה לחרם לרמזו שהוא אסור בהנאה והזוכר הכתוב וביצה והוא הדין להשתחויה ולכל עבודת פנים אבל שאר עבודות בנין המכבר והמרבי והמנפף והמנשך אינו מיתה בשלא בדרך אבל כדרך עבודה בכל עניין הוא מתחייב ואפילו פורע עצמו לפעור

והנכוון במלת לאלהים בפתחות הלמ"ד שם מלאכי מעלה ונקראו אלהים בהרבה מקומות בכתב אין כמוך באלהים ה' (תהלים פו ח) הוא אלהי האלהים ואדני האדונים (דברים י ז) השתרחו לו כל אלהים (תהלים צו ז) ויקראו גם בן אלים כאשר הזכרתי בבר (לעיל טו יא) ואמר בלתי לה' לבדו בעבר שהובחים למלאכיו יחשבו לעשות חפזו שייהו הם אמצעים להפיק להם רצון מאתו וכאלו הזובחים לאל ולמשרתיו על בן אמר בלתי לה' לבדו ויש בכך עוד דרך הזה סוד עמוק יובן ממנו עניין הקרבנות יכול המשכיל לדעתו ממה שבתבנו במקום אחר⁴ ואונקלוס רמזו לו בכך ועוד נרמזנו אנחנו בתורת כהנים (ויקרא א ט) בעורת השם יתרברך שמו לעד ולנצח

ועי' ר' בח'י: זבח לאלהים יחרם – מפני שהזהיר בדברו שני על ע"ג דרך כלל ולא פריש העונש לכך פריש בכך כי הוא חייב מיתה בעניין שבתב (שם כז) אך כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות ואמר יחרם מדה כנגד הוא זבח לחרם שנאמר (דברים ז) והיית חרם במוּתו וגוי כי חרם הוא ועל בן יחרם ועוד יכול הזובח והזבח שמן הוא אסור בהנאה ומה שהזוכר וביצה הוא הדין להשתחויה ולנסוך וקטור ולשאר העבודות אבל המכבר והמרבי והמנפף והמנשך אינו מיתה בשלא בדרך אבל בדרך אם דרך עבודתך בכך חייב מיתה בכל עניין ואפילו פורע עצמו לפעור פריש רשי' ויל' לאלהים בפתח הלמ"ד לאותם שהזורהת עליהם בסיני לא יהיה לך אלהים אחרים והם המלאכים

וע"ד הקבלה מלת לאלהים תרמו סוד הקרבנות ובעניין שבתב (במדבר כח) את קרבני לחמי לאשי ודרשו רוז'ל יכול לחמי ת"ל לאשי לאשים אתם נותנים⁵ ואמת הדבר אבל הכוונה לשם המינוח והוא שהזוכר כאן בלתי לה' לבדו ועל בן תרגם אונקלוס אלהן לשמא דה' בלחוודוי

(טו) וחג הקציר בכורי מעשיך

עי' רמב"ן: ועל דרך האמת יהיה מן פנים וכבר רמזתי לך פירוש הפנים בעשרה הדברים⁶ (לעיל כ ג) ובכן אמר האדון ה' כמו שאמר בפעם השנייה האדון ה' אלהי ישראל⁸ (להלן לד בן) ובכן הנה ארון הברית אדון כל הארץ (יהושע ג יא) מלפני אדון חולין ארץ (תהלים צו ה)

⁴ לעיל ה ג? וכן שכונתו לפרק כ פסוק ג ד'ה ובכאן אני מזכיר.

⁵ עי' דברי רבינו ה' ודרבינו שם ז. עי' דברי רבינו במדבר כח ז.

⁶ עי' זהר יתרו דף פו ע"א: לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, רבי יצחק אמר, אלהים אחרים, לאפקא שכינטא, על פני, לאפקא אפי מלכא, דברו אתחזיז מלכא קדישא, ואינו שמי, והוא אינו, הוא שמייה דכתיב (ישעיה מב ח) אני יה' הוא שמי, הוא ושמייה חד הוא, בריך שמייה לעלם ולעלמי עליmia.

תרוגום: לא יהיה לך אלהים אחרים על פני רבי יצחק אמר אלהים להוציא שכינה על פני להוציא פני המלך שבhem נראה המלך הקדוש והם שמו והוא הם הוא שמו שבתוב אני ה' הוא שמי הוא ושמו אחד הוא ברוך שמו לעולם ולעולם עולמים.

⁷ עי' זהר ח' ג רנץ ע"ב דאיו אדון כל עולם אסחד עליה אדני'.

רמב"ן זר' בח"י משפטים

כג יט

ראשית בפורי אֲדָמֶתְךָ תְּבִיא בַּיִת הַוֵּית אֶלְחִיק לֹא תְבָשֵׁל גְּדִי בְּחַלְבָּם:
עי' ר' בח"י: ועד הקבלה כבר ידעת כי כל המצוות כלן אלהיות וכל אחת מהן מצוירת
לציווי דברים של מעלה⁹ אף כי החוקים זכרון ודוגמא של מעלה כי על בן נקרא חוקים לפי
שם חוקים למעלה והבשר והחלב דוגמא ורמזו בוגדים למעלה דברים מיוחדים וכשהם
שבשר והחלב כל אחד מותר בפני עצמו בין הדברים ההם כל אחד ואחד מיוחדר בפני עצמו
וכשם שאין עקר האסור אלא החבור והتورה הרחיקתו ונוראה ביניהם הבדל ורחוק בין הדברים
ההם יש לנו להבין כי יש ביניהם הבדל ואין להשות קדושה של מעלה לקדושה של מטה
אע"פ שהבל מיוחדר והוה¹⁰ ובעה"ז שיש בו יציר הארץ נצטרך ליה אורה ומיחדין ואומרים כי
הוא ושמו אחד וע"ב אמרו רוז'ל לעתיד לבא הקב"ה מגלה להם לישראל מפני מה בשער בחלב
אסור כונו במאמר זה כי אע"פ שהיא מצויה מוטלת علينا נזהנת במזוננו ומאלנו בעולם
הגופני הזה אין העולם הזה כדאי ואני רואין להתגלות בו הטעם והסוד מפני שהעולם הזה יש
בו יציר הארץ ולא תסבלחו דעת הבריות אויל' יחשבו על השם ויהרהורו אחר שתי רשויות ח"ז
אבל לעתיד לבא בזמן ביטול יצחר' והוא מן תחויות המתים שם יבינו הכל הסוד מעקרו ושם
יוסיף מעלה והשנה ונוכל להבדיל ונכיר שהוא אחד ושמו אחד בדבר הנביא (וכירה יד) ביום
ההוא יהיה ח' אחד ושמו אחד¹¹ וב"ב באותו זמן (ישעה נב) לבן ידע עמי שמי וזה גלויה הטעם
להקב"ה בעבר כי אין גלויה הטעם והסוד בעולם הזה אלא באותו זמן שכן יהיה איסורبشر
וחלב בטל ומכאן תתעורר למה שאכלו המלאכים בשער בחלב שנאמר (בראשית יח) ויקח

⁸ עי' יג כא שאלתי ישראל כינוי לת"ת ז"א?

⁹ עי' ת"ז ז ע"ב: מאן דציר ביה דיקנא (דברים כ"ז) אrror האיש אשר יעשה פסל וכו' ושם בסתר
בסתרו של עולם, ע"כ. עי' ביאורים ח'ב יג ע"א, ז"ל, יש בזה ג' הבחנות: א' למעלה מעקודים אין בח'
פרצופים וספריות כלל אלא רק על שם העתיד שיצא מהם, ואפילו עקודים הם ג'ב רק על דרך מוצע
כי עיקר כל היכינויים הם רק באצילות, ואפילו באצילותות אינים על פי תפיסתינו והשתגינו ח'ו והאומר
כן אין לו חלק באקליק ישראל ממש'ב' ונשمرתם מכאן לנפשותיכם כי לא ראייתם כל תמונה, אך עכ"ז
הנה בדרך דיבור ואמירה וספריות דברים שהוא בדרך לימוד מותר ומצויה להשתמש בכל היכינויים
הלו באצילות ולדבר בהם בכל האפשר ככל מה שנמסר לנו בדברי הארץ' של שכולם הם דברי הרשבי'
בזהר וכן הם מפורשים כולם בשיר השירים, עכ"ל. עי' בהגר"א על ת"ז ז ע"ב ד"ה ואפילו מכל, שנכלל
באיסור זה מי שמציר דיקנא דב"ה באצילות, עי' לש"ו דע"ה ח' אנד ע"ב שנכלל באיסור זה לציר
דיקנאות של אצילות בא"ס.

¹¹ עי' זהר (חלק ב דף קכד ע"ב) משה דפרישותא הוא, אמר (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים אל
תעלנו מזה. רבבי אבא אמר, מה כתיב לעילא מן דא, (שם לד כו) ראשית בכורא אדמתך תביא בית יהו"ה
אליה"ך לא תבשל גדי בחלב amo, מייא קא מיררי, אלא דלא לערבע מלא תהאה בעלהא, דלא ינקא
סטרה דלבר מסטרה פנימה, מה בין האי להאי, דא דלבר מסטרה דמסבא, ודא דלגו בסטרה
קדישא. מאן amo, דא ננסת ישראל דאתקרי אם, בחלב amo, דלא ינק מהאי סטרה מאן דלא אצטריך,
והכא כתיב הנה אנכי שלח מלך לפניך, אמר משה, הא קבילנא בטחונא מינך דלא תפרש מינן ודאי,
אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה, ובמה יודע איפוא וגוי. אמר רבבי אלעזר, מה דא לא קאמר
קדושא בריך הוא אלא ברוחימותא

עי' תיקוני זהר & אדھכי הא אליו קא נחית ולא אתעכבר, אמר בוצינא קדישא, והא רוז דא ודאי
אייהו רוז דלא תחרוש בשור ובחרמור ייחדו, כד בוכרא דאייהו ישראל עמודא דאמצעיתא, לא אתיין לייה
לבית ה', חלב אתערב בשברא, וגרמין לאתערבא שור בחמור, ודאי יהו כלאים מין דלאו במיניה:
אמר רבבי שמעון, אלהו אלהו מטרא דרכיו, והא שור אלהו מטרא דרכיו, וחרמור מטרא דמסאבו, דא אלהו
כלאים טב ויבש, אבל חלב אלהו מטרא דרכיו, וברא מטרא דרכיו, אמר ליה ודאי כי הוא, אבל
האי רוז אשתמודע באקרא דא, (בראשית א') תוכא הארץ נפש חייה למינה, דאף על גב דאיון מטרא
דרכיו, כלחו איינון דכר ונוקבא, ואינון זוגין, ומאן דנטיל ממה דלאו יהו מיניה, ההוא בר דאטרכיב
מתורייהו, עליה אמר לא תבשל גדי בחלב amo:

רמב"ן זר' בח"י משפטים

חמאה וחלב ובן הבקר כי המלאכים אין להם יצר הרע שאף בבני אדם הגופניים לא תהיה נוהגת מצوها זו בזמן יוצר הרע ולכך דרכו רוז"ל (ויקרא יט) את ה庫ותי תשמרו וגוי אני ה' אני הנקתים ואין לך רשות להרהר בהם כלומר הנקתים למעלה ואין לך רשות להרהר בהם כי הרהר בטעם מן החקים כיוצא בו הוא מזיך בעוה"ז מצד יוצר הרע המכשיל את האדם ובפשותו ייל' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד לעניין העבודה שלא יעבדו הכל אלא להקב"ה וזה יהיה אחד בפי הכל ושמו אחד לעניין הקריאה שלא יקרא באלא"ף דלית כמו שנקרא בעולם הזה בי"ד ה"א בכחתו

כג ב

הנה א נבי שליח מלאך לפניו לשمرך בךך ולהביאך אל הפקום אשר הבנתי עי' רמב"ן: ועל דרך האמת המלאך הזה שהובתו בו בכאן הוא המלאך הנואל¹² (בראשית מה טז) אשר השם הנודול בקרבו כי בה ה' צור עולמים¹³ (ישעה כו ד) והוא שאמרAncbi haEl b'it Al¹⁴ (בראשית לא יג) כי דרך המלך לשכון בביתו ויקרנו הכתוב מלאך בעבור היהת כל הנהנת העולם הזה¹⁵ במדה ההייא ורובותינו אמרו (סנהדרין לח) כי הוא מטטרון והוא שם למורה הדרך וכבר פרשתי זה בסדר בא אל פרעה (לעיל יב יב) וזה טעם לשمرך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנוטי הוא בית המקדש בדתיב מקדש ה' בוננו ידך (לעיל טז יז) והטעם אשר הכנוטי לי להיות בית קדשי ותפארתי כי שם הכסא שלם¹⁶ ועוד אוצר (להלן כר א) כוונתם בשם רבו והנה קולו הוא קול אלהים חיים והמצווה לשם בקולו מפני הנביאים או הטעם שלא יקצטו בנטיות¹⁷ ויעזבו תורה שבבעל פה¹⁸ בענין

¹² עי' רביינו במדבר ו כה שזה כינוי לשכינה. עי' עבודות הקודש חלק ב פרק נז, ז"ל, נבואתו [של משה] הייתה באספקליה שאינה מאירה, בתחילה וירא אליו יי' סוד המלאך הנואל, ואחר הרגilio לاط ועלה אל מעלה הנבואה בשם הגדול אשר לא עלה אליה שם נברא, עכ"ל, דהינו שה" מלאך הגואל" הוא בח"י השכינה, "השם הגדול" הוא הוי"ה כדלקמן הערעה Error! Bookmark not defined. וזה הלש"ו בספר הביאורים (ח"ב ע ע"ג) כל אור תחתון הוא בח"י מלאך לאור העליון, וכונдуו בסוד המלאך הנואל, עכ"ל. ועי' זהר נח דף סא ע"א וכן ויגש דף רה ע"ב, וכן ואתחנן דף ע"א ועוד.

¹³ עי' זהר ח"ב דף כב ע"א, עד, דהא מתמן ולעילא אחר טמיר (הוא) וגניז איהו, דלא יכול לאתדבוק, אחר הוא זמניה נפקו ואצטיריו עליין, הדא הוא דכתיב כי ב"ה יהו"ה צור עולמים, והוא אחר גניז וסתים, ועל דא בטחו בהיר"ה עדי עד, עדanca אית רשו לכל בר נש לאסתכלא בה, מכאן ולהלאה לית ליה רשו לבר נש לאסתכלא בה, דהא איהו גניז מכלא, ומאן איהו, יי' יה"ה, דמתמן אצטיריו עליין כלו, ולית מאן אמן עי' זהר ח"ב (דף כב ע"א) דכל מאן דשוי תוקפיה בשם קדישא, אתקאים בעלמא, מאן טעמא, בגין דעלמא בשמיה קדישא אתקאים, הדא הוא דכתיב כי ב"ה יהו"ה צור עולמים. צייר עליין, הדא בתרען אתוון אהבדון עליין, עלימא דיין ועלמא דיין בדין אתברי, ועל דין קיימא, הדא הוא דכתיב בראשית בראש אליה"ם, מאן טעמא, בגין דיתנהוון בני נשא עי' תיקו"ז & איהו צייר בתרען אתוון תרען עליין, באת י' צייר עלימא דיין, ובאת ה' עלימא דיין, הדא הוא דכתיב (שם כ"ו) כי ב"ה ה' צור עולמים:

¹⁴ עי' ר' בח"י בראשית יט כד, וכן לא יג.
¹⁵ עי' לעיל ג ב.
¹⁶ עי' לעיל ג ב.

(2) זהר חלק ג דף ב ע"ב חז"י מה כתיב, (שם לד) וכבוד יהו"ה מלא את המשכן, מלא לא כתיב אלא מלא, דהוה שלים לעילא ותתא, עם משכנא דלתתא, תקונא טמרא דנחת לחתא, ואתתקנת שכינotta. ארבע טרין דמשרין

¹⁷ עי' פרשת נח הערעה & או להבאי כאן? עי' אריכות בלש"ו הקדו"ש שער ז' פרק ו' 'אות ד' וה' עי' תיקו"ז קלה ע"ב זל: כל מאן דנטיל מלכות بلا ט' ספרין איהו מקצת בנטיון, וכל מאן דנטיל

רמב"ן זר' בח"י משפטים

שדרשו (פתחתא איכה רבתי ב) ואת אמרת קדוש ישראל נאצו (ישעה ה כד) זו תורה שבعل פה והנה פירושו ושמע בקולו (פסוק בא) לדברי ובן אמר כי אם שמע תשמע בקולו ועשה כל אשר אדבר (פסוק כב) ואונקלוס רמז זה שתרגם ארוי בשם מיריה כי בו ידבר ואמר ואיבתי את אויביך¹⁹ שנג במדת הרחמים אהיה להם אויב וצרתי את צוריך על ידו במדת הדין, ובין פירש כי לך מלacci לפניך והביאך אל האמורינו וגוי והכנענו והכחדרתו בהביאו אותך אליהם להודיע כי הוא המכחיד אותם והזוכים בלשון יחיד כי כלם באיש אחד יכחידם והנה כאשר המלאך הזה שוכן בקרב ישראל לא יאמר הקב"ה לא עללה בקרבך (להלן לנו ג) כישמו בקרבו והוא בקרב ישראל אבל בשחתתו בעגל רזה לסלק שכינתו מתוכם ושיהיה מלאך משלוחיו הולך לפניהם ובקש משה רחמים וחור וישיבן שכינתו בתוכם ושם אפרש הפסוקים בע"ה

ט' ספирן بلا מלכות אייהו כופר בעיקר. ובתמצית להבין ההבדל בין כופר בעיקר למקרה של מציאות דברי הלש"ו אותן ד': מידת המלכות היא גיליו ית' בכל המציאות והנהגת עולמות בי"ע. דהיינו על ידי יחד המאצל א"ס (ע"י ט' ספירות דעתיות) במלכות. וזהי מהותו הפנימית של האמונה, ההשכלה שהנהגה העליונה יש לה שייכות וייחוד עם התחרותנים, וכלול בזה גם החיבור הממשי של האדם בכל התורה כולה. אמנם זה גופא אינו תכלית הבריאה, התכלית האמיתית היא שלבסוף הכל יהיה כולל בא"ס (כלומר שאין התכלית שנחיה חיים ארציים לאור האמונה אלא שנחיה את הידע ע"פ אמונה עצמה וכפי שייהי לע"ל). לכן מי שמשתמש במלכות לצרכו, דהיינו שעושה פעולה לשם המלכות בלבד לשירה למטה ללא כוונת יחד למעלה (כ"ש כאשר כוונתו ח"ו להפרידה בזדון לבו ממחסיפות העליונות) כמו שהיא בדור הפלגה וכעין זה הוא בקבלה מעשית (כלומר לשנות את הבראה התחרותנה על ידי הניצול של כללי הנהגה הקיימים וכאליו מודיעו בזה שאין הש"ת מתהיח עם עולמו וرك הניח הנהגות אלו הפקר לכל דורך), שהוא מkeit בנטיעות (שכן מראה שאין שורש הא"ס מיוחד במלכותו ויש כאן נתיחה המנתקת מרשעה).

ואם איןנו מאמין שהוא בלבד עשה ועשה ויעשה לכל המעשים, על אף שמאמין שהוא המציא הכל יש מאין, רק חושב שישליך השוגחתו מהתחרותנים, והכל נעשה ביום בטבע ובמקרה או מכח זולתו ח"ו, הוא קרי כופר בעיקר (שכן לשיטתו אין מלכות ה' בארץ ח"ו וכאליו אומר שיש ט' דעתיות ואין להם מלכות להתייחד עמה). וכן ראה לך, מכיוון שרק דרך המלכות יש לנו חיבור לא"ס.

וזה תמצית אותן ה': והנה דור הפלגה הפיגנו בעזון זה, שכן מהה עשו בכוננה ובברך בצד שיתקיים הפעם לדורות עולם. ומהות חטאם, שהם רצו בקיומו התמידי של הסט"א, וידעו שהסט"א אינו יכול להיות קיים אלא מכח הארץ מלכות דעתיות, לכן רצו לבנות מגדל עם כוונות מיוחדות לעניין זה, להמשיך באופן תמידי את עיקר השפע מהמלכות דעתיות ובכך חשבו להשליט את היזון דסט"א על כל העולם. ועל אף שמצד א' כוונתם היה טוביה יותר מכוונות עובדי ע"ז, שכן הם כוונו להמשיך את עיקר השפע מהמלכות דעתיות והבינו שאין לטט"א מעצמו מאומה, אבל זה גופא חסרון, שכן ע"ז מרחיקים את עצם מהיכל ה', וכל מחשבתם בסט"א, ואילו אנשי דור הפלגה באו ליכנסahi היכל המלך על מנת לכבשו. דבר זה לא נתרפש בתורה מכיוון ש"כבוד אלקים הستر דבר", כי מה שהם כוונו לבטל הוא עיקר הכוונה בקריאת שמע דמיינו לייחד את המלכות דעתיות (שם אדני) והשם אלקים המתפשט בבי"ע) בז"א דעתיות. והוא עניין הכתוב בהם שאמרו "ונעשה לנו שם", שהם רצו להפריד את השם, הרי הוא המלכות, ממקורו - הרי הוא ז"א ולהפכו להיות "לנו", ובכך לקצץ בנטיעות.

אמנם מש"כ שרצו לקחת את השם אלקיםDKודשו לעצם, וליטול את המלכות דעתיות להשתמש בכהותיה כחפצם, זה היה על ידי השביעת שמות ושםושם בשמות הקדושים, והיה על ידי קבלה מעשית. וכל זה טמון בכך במלכות דעתיות ובשמות אלקים ואדני אשר בה, היוצאים ומסתעפים ממש הו"ה. (וגם היום המשתמש בשמות לצורכו הוא מעין חטא דור הפלגה).

ועי' זהר בהשומות בראשית דף רסב ע"א ז"ל: ות"ח ישראל כד עבדו עגלא ואפרישו ברכאן מהאי הר חרב ואפרישו מניה וא"ז וקצתו בנטיעות באינו נתיען מה כתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. והוא עדי עלאה תפלין דריש ואדרעי דשווין ביד כהה אעדיאו מנהון.

¹⁸ עי' תיקו"ז יט ע"א שתורה שבעל פה היא מידת המלכות.

¹⁹ עי' זהר ח"ב קכח ע"א שזה מידת המלכות.

רמב"ן זר' בח"י משפטים

ונם שם במדרש רבה (שמות לב ט) רמו לזה אמרו הנה אנכי שולח מלאך אמר לו הקב"ה מי שומר את האבות ישמור את הבנים וכן אתה מוצא באברהם כשבירך את יצחק אמר הוא ישלח מלאכו לפניך (בראשית כד ז) ביעקב המלאך הנואל אותו (שם מה טז) אמר להם הוא נאלני מיד עשו הוא הצילני מיד לבן הוא זני ופרנסני בשני רענן אמר הקב"ה למשה אף עכשו מי שומר את האבות ישמור את הבנים שנאמר הנה אנכי שולח מלאך לפניך ועוד אמרו שם (שמור' לב ד) בפירוש אמר להם הקב"ה לישראל זההרו בשליח שאנו חור בשליחותו מدت הדין הוא אל תמר בו וכו' ומכל מקום לדברי הכל המדרש שהזכיר אמרת הוא שכיל ימי משה לא היה מלאך שר צבא הולך עמהם כי משה היה ממלא מקומו²⁰ בעניין שנאמר (לעיל יו יא) והיה כאשר ירים משה ידו ונבר ישראל ובימי יהושע הוצרך לו שיבא אליו מלאך שר צבא הארץ להלחם מלחמותם והוא גבריאל הנלחם להם וזה שראה אותו וחרבו שלופה בידו (יהושע ה יג) כי בא לעשות נקמה בגויים תוכחות בלאות

עי' ר' בח"י: (ב) הנה אנכי שולח מלאך לפניך – עד הפשט עניין הפרשה הזאת שהקב"ה הודיעו למשה כי ישראל עתידים שיחטאו בעגל ולכך אמר כי לא ישא לפשעכם בלשון יחיד ולא אמר להחתיכם ועל כן אמר להם שישלח עמהם מלאך מאחר שאינם ראויים שתליך שכינה עמם

והנה משה רビינו ע"ה בכה תפלו בטל זה שלא נתקיים בימי אבל נתקיים אחריו ביום יהושע שחזור המלאך הזה למוקומו וטעם לשمرך בדרך שישמור אותך בדרך המדרש וטעם אשר הביבותי כלומר לשבותי בעניין (שמות טו) מכון לשבתך פעלת והוא ביהם"ק והוא הלשון שהזכיר שלמה (דברי הימים א בט) ולבדנות הבירה אשר הביבותי והמלאך הזה על דעת רבינו חנן אל ז"ל היה מיכאל השר הגדול בעניין שאמר גבריאל לדניאל (דניאל יב) ובעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול העומד על בני עמק וכתיב (שם י) ואין אחד מתרחק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם והוא שנראה לי יהושע והוא אמר לו (יהושע ה) אני שר צבא הארץ עתה באתי ופירושו רוזל כי מה שיוכור בו כישמי בקרבו באורו שנקרא שר צבא הארץ בעניין שכותוב (מלכים א) כי שマー נקרא על הבית הזה שנקרא בית הארץ ומה שאמר כי לא ישא לפשעכם כלומר יש לכם להשמר מפניו שלא תחטאו שוף ע"פ שאין שולחו אני שולחו לשאת עון כי אני הנושא והמוחה בעניין שכותוב (ישעה מג) אנכי אני הוא מוחה פשעך ע"כ גם זה דעת ר' אברהם ז"ל שהמלאך הזה הוא מיכאל

וכו'

וע"ד הקבלה הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשمرך המלאך הזה אינו מן הנפרדים החוטאים שכותוב בהם (איוב ד) ובמלאכיו ישים תהלה והתחלה היה מה שתלו הכה בעצם בעניין סdom כשאמרו (בראשית יג) כי משחיתים אנחנו אבל הוא מן הנטיעות²¹ וזה שדרשו במדרש תנומה כי לא ישא לפשעכם לפי שהוא מן הכת שאין חוטאין והוא מטטרון²² שר הפנים ולכך אמר לשمرך בדרך כי תרגום משמרת מטרת והוא מدت הדין ולכך

²⁰ עי' ר' בח"י.

²¹ עי' זהר בראשית כב ע"א שעולמות בי"ע מהו עולמות הנפרדים. עי' זהר בראשית דף ל"ז ע"א ועוד מקומות לעניין "נטיעות" שהוא כינוי לעולם האצילות.

²² עי' זהר פנחס רנה ע"א: ימיון דאית בהון מלאכת חול איון מטטרא דעת הדעת טוב ורע דאתה הפקיד מטה לנחש ומנחש למטה לכל חד כפום עובדי ודא מטטרון מטה נחש סמאלי.

תרגומים: ימים שיש בהם מלאכה של חול הם מצד של עץ הדעת טוב ורע, שהתחפה ממטה לנחש ומנחש למטה, לכל אחד כפי מעשיין, זה מטטרון, מטה נחש סמאלי.

רמב"ן זר' בח"י משפטים

אמר לפניו כלשון (חבקוק ג) לפניו ילק דבר ויצא רשות לרנגלו ואומר כי ילק מלאכי לפניו וזה לשון מלאכי בלאמר מלך החביב עצמו של ידו אני נודע בעולם ועליו נאמר (שמות לג) פני ילבי בשבקש משה ואמר הודיעני נא את דרך בקש ממנה מודה שהיה נודע בה והשיב לו פני ילכו והוא (ישעה סג) ומלאך פניו הושעם מלאך שהוא פניו²³ ועל בן אמר וצרתי את צוריך על ידו ואמר עוד הבהירתי כי במדת הדין נבדקים האויבים ומה שנקרה מלאך והוא

ועי' השמות בראשית רסג ע"א: מטה דא שכינטא תחתה ואם זכו ישראל מטה לפני חסד לימיינא ויפקון ברוחמי. ואם לאו מטה לפני חובא לסטרא דגבורא דתמן נחש. תרגום: מטה זו שכינה תחתונה, ואם זכו ישראל, מטה לפני חסד, לימיין, יצאו ברוחמים. ואם לאו, מטה לפני חובה, לצד הגבורה, שם הנחש. עי' שמות יב יב שמלאך הגדל הוא מטטרוֹן, ולענין הנטיעות שבו, עי' שער הגולגולים - הקדמה לה זל: ואمنם חנוֹך שהוא מטטרוֹן, להיות שונטל גם זיהרא עילאה אדם, שהיא נשמה דאצלות, היה מלאך גדול מאליו, כי אליו יכול להשיג רק עד נפש דאצלות, וזה בס"ה אליו למתת לא מצאת כי זה לשון של המלאך הגדל, אבל עי'

(1) ספר הפליאה - ד"ה וכי אדם שלשים ומאת שנה וילוד
ואמרה לפני האלים היא הבינה אני חנוֹך היתי גдол בכח הת"ת והייתי יודע דעת עליון ומשיג
חמשים שעורי בין"ה והייתי גدول בין הספירות והייתי עומד על אנשי דור ההוא כי היתי עומד בכח ה'
וכמו שהוא זקופה הוא כן היתי מלך על כל המלאכים ומעוטרת בת"ת ועbara השמיטה ההוא ובשמיטה
הזה הורדתני ושמתני בדור הזה עם שסוי ובזוי כמו שהייתי גدول מכל המלאכים בכח כן עתה שימני
למעלה מכולים וגadol עליהם לעשות דין ומשפט עליהם ואיש לא יעכבר על ידי כי לנן הורדתני משם
שהייתי, אז לأخو האלים ועשאו מלאך גדול וקדוש ועצום על כל המלאכים ונקרא שמו מט"ט בן ירד
זהו שרשם ורמז ב תורה חנוֹך בן ירד שהמדות הנקראים בן הם ה' ומשך ה' הורדתו למטה. ו
ועי' תז"ח מא ע"ד ז"ל: בראשית ברא שית' ודא מטטרוֹן אות בצבא דיליה וכו' חנוֹך דנק מנפק
אייהו מטטרוֹן דנהפק בשרו לפידי אש ואיהו נוריאל ועל תרויהו אתרמר והחיות רצוא ושוב רצוא א
נוריאל וש"ב מטטרוֹן

תרגום: בראשית ברא שית' וזה מטטרוֹן אות בצבא שלו, וכו' חנוֹך שיצא מאנוש הוא מטטרוֹן
שהפק בשרו לפידי אש והוא נוריא"ל ועל שניהם נאמר והחיות רצוא ושוב רצוא' זה נוריאל ושוב זה
מטטרוֹן.

וז"ל הגר"א שם: בראשית ברא שית' - אותיות בראשית כמש"ל דף עג ע"ב) ור"ל שית' יסוד שהוא
שית בוק' והוא כולל מכל הוק' ז' צעירא וכן מט"ט בדרוג מצידיק וכלול ו'ק של יצירה ו' אותיות של
מטטרון ז"ש דא מט"ט ז"ש. בראשית שהוא קדם לכל בריה והוא זkon ביתה קודם לכל: אותן בצבא
דיליה - כמו יסוד אותן ברית קודש ז' צעירא בצבא שלו²² נ"ה שכן נק' צבאות אותן בצבא כ"ה במט"ט
אצל המלאכים וכו' במט"ט וכו' שבו מתלבש השכינה שעליו בקש משה הראני נא את כבודך כמ"ש
במדרש הנעלם כמה אצטער האי צדיקא וכו' ולא הראה ואחר טעה שראה שהוא מושל בכל צבא
השימים כמ"ש אל עבדו זkon ביתה המושל בכל אשר לו כמ"ש במדרש הנעלם וכו' הזוא בשמו שברבבו.
ועד - צ"ל ועל תרויהו. ר"ל תרין דרגין מט"ט ונוריאל. כי ד' חיות הן ד' אותיות שבחם ט"ס
מחכמה ולמטה ומט"ט הוא היה החמיishi פרצוף החמיishi כתיר היצירה שבו שני בחינות של כתר ע'ק
וא"א כידוע מופלא ומcosa שעליו נאמר ואראה ואפול על כו' ובחינה הראשונה הוא מט"ט שבו
מתלבש שם ה' בבריה כמו כל עתיק כידוע ונוריאל הוא בחינה האחורה שכן הוא נחשב בכלל
התויות ארגמן כידוע בכל כתר ז"ש והחיות רצוא וכו' שבסט' דנוריאל רצין להשיגו ושוב בסט' דמט"ט
שעתיק נקרא רישא דלא אהתיידע:

ועי' בבהgor"א על ס"י ט ע"ד, טהמלאך מט"ט בחינתו היא במלכות דעלם הבריאה, ונוריא"ל בכתה
דעלם היצירה, וכן החחיות עיקר בחינתם הוא בעולם היצירה. ז"ל שם, אמרו "והחיות רצוא" מסטרא
דנוריאל, שם יחולין להשיגו, "ושוב" מסטרא דמט"ט כי אין יחולין להשיגו, עכ"ל.

עי' זהר יתרו דף פו ע"א: לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, רבינו יצחק אמר, אלהים אחרים,
לאפקא שכינטא, על פני, לאפקא אף מלאך, דבאו אתחזיז מלאך קדישא, ואינו שמי, והוא אינו,
הוא שמי דכתיב (ישעה מב ח) אני יה' ה' הוא שמי, והוא שמי חד הוא, בריך שמי לעלם ולעלמי
עלמי.

תרגום: לא יהיה לך אלהים אחרים על פני רבינו יצחק אמר אלהים אחרים להוציא שכינה על פני
להוציא פני המלך שביהם נראה המלך החדש והם שמו והוא הוא שמו שכותו אני ה' הוא שמי
הוא ושמו אחד הוא ברוך שמו לעולם ולעלמי עולם, ועי' רמב"ן ג א ודברינו שם.

רמב"ן זר' בח"י משפטים

אינו מן הנפרדים מפני שהנחתת העולם בו שהוא מדת הדין ומה שאמר השמר מפני כי מדת הדין יש לו לאדם להשמר שלא עונש בחטאו ולכך הוכיר בו לשון שמירה ושלשן פנים ואמר ושמע בקולו אורה שלא יקצצו בנטיעות²⁴ וכלך אמר מיד אל תמר בו ודרכו רוזל אל תמר בו אל תמייני בו אלא שיתבונן כי הכל אחד והכל מיוחד בלי פרוד כי לא ישא לפשעם יאמר כי המלאך זהה יש לו כה לשעת הפשעים והסליחה מסורה בידו ואעפ"כ לא ישא לפשעם אם תמר בו כי כל הממר בו ממר בשמי המוחיד שבקרבו ומה שהוכיר רוד ע"ה (תהלים קל) כי עמק הסליחה ודרכו רוזל לא מסרת אותה למלאך באור וזה למלאך מן הנפרדים כי שניים בקרבו שניים המוחיד בקרבו כי ביה ה' והוא שתרגם אונקלוס ארוי בשמי מימריה והבוננה בזה כל מה שהוא אומר אינו אומר אלא בשמי ובאר בזה כי קולו הוא קול אל עליון והוא שאמיר כי אם שמו תשמע בקולו ועשה כל אשר דבר לא אמר ידבר לבאר כי קולו הוא דבר ה' ורצוינו כי בו ידבר זה משפייע וזה מושפע השולח הוא המשפייע והמלאך הוא המשפע שנאצל ממנו בשם שביצירה התחתונה נאצלהasha מאיש שנאמר (בראשית ב) לזאת יקראasha כי מאיש לוקחה זאת וכן מכינו בכל מקום שכותוב בתורה מנחה הוא והאשה הוא כתיב הוא וקרינן היא לבאר כי היא בכלל ה' ובן המציא בפסוק ראשון בראשו וסופה ה"א יוד וא"ו ושאחריו ה"א עניין וזה רמזו הרב זיל בפסוק (ויקרא ב) כל המנחה וכאשר חטא ישראל בעגל נסתלק מבנייהם המלאך הזה וזה שאמר הש"י (שמות לג) כי לא עלה בקרבך כי כל ומם שהמלאך הזה אשר השם המוחיד בקרבו מתחלך בקרב ישראל אבל כיין אמר הש"ית כי לא עלה בקרבך כי כיון ששמו בקרבו הנה הוא בקרב ישראל אבל שנסתלק מהם בהתאם רצה הקב"ה שהיתה אחיד מן הנפרדים שלוח לפניהם הוא שכותוב שם) ושלחתו לפניך מלאך ונרצה את הבנני וגוי כי לא עלה בקרבך והמלאך הזה מן הנפרדים אשר יבטיח בו לנרש הוא גבריאל המלאך וסמן לו זה מיד (שם) וישמע העם את הדבר הרע ההזה ויתאבלו כי היו מתאבלים מהתשלקות המלאך הזה שר הפנים אשר השם המוחיד בקרבו ופחדו לנפשם מעתה פן יפלו ביד האויבים עם אחד מן הנפרדים ועם הדעת הזאת של קבלה יאמנו דברי רוזל שדרשו שכלי ימי של משה לא היה המלאך עליהם כלומר מלאך שר צבא כי היה הולך עליהם המלאך הזה שהוא מן הנטיעות אין זה מלאך שר צבא כי אין זה מן הנפרדים ומה שכותוב ושלחתו לפניך מלאך והוא מן הנפרדים וזה לא נתקיים כי משה רבינו בטל הדבר בכך תפלו והוא היה ממלא מקום המלאך מן הנפרדים²⁵ אבל אחר שמת משה חור מלאך שר צבא למקומו

בד א

ואל משה אמר עלה אל הויה אפה ואחרון נקב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחויהם מרחך:

עי' רמב"ן: וטעם עלה אל ה' – דרך הפשט יוכיר שם במקום הבנוי כמו נשוי למק' (בראשית ד בג) ואת יפתח ואת שמואל (ש"א יב יא) וכן והאר פניך על מקדש השם למען ה' (דניאל ט יז) אבל בתלמוד (סנהדרין לח) שאלו עליה אליו מיבעיליה ולכון אמרו זה מטטרון ששמו בשם רבבו כלומר ואל משה אמר השם הנזכר בתחילת ויאמר ה' אל משה (לעיל ב

²⁴ עי' ברמב"ן בפרשנה בעניין קיצוץ בנטיעות.

²⁵ עי' & שלמלכות היא נוקבא ות"ת היא בח' דבר.

²⁶ עי' זה בראשית כב ע"א שעולמות בי"ע מהו עולמות הנפרדים.

רמב"ן זר' בח"י משפטים

כב) עליה אל מטטרון שנקרא בשם ה' והטעם עליה אל מקום הכבוד אשר שם המלאך הגדול²⁷ והכוונה כי משה יבא בתוך הענן אשר שם כבוד ה' ולא יבא אל השם המוחד כי לא יראני האדם וחי (להלן לוג ב)

עי' ר' בח"י: ואל משה אמר עליה אל ה' – עד הפשטה זו קודם מתן תורה ומזה אמר ונגע משה לבדו אל ה' ובאור אל עב הענן והוא הלשון שאמר (שםות ב) ומזה נגע אל הערפל שכן אותה פרשה נ"ב של והעם רואים את הקולות קודם מתן תורה הייתה

וע"ד הקבלה ואל משה אמר השם המוחד עליה אל ה' והוא מטטרו"²⁸ ששמו כשם רבו וכן דרשו רוז'ל ונקרא בשם זהה לפי שבשם זהה נכללים שתי לשונות המורומים על ענינו והוא אדון ושליח אדון מלשון חכמים שקורין אל הגברת בעלת מטטרונה שליח מלשון יון שקורים לשילח מנטטור ועוד יכלול עניין שלישי מלשון שמירה כי תרגום משמרת מטרת ועל שהוא שומר העולם נקרא שומר ישראל

והנה מתוך הוראת שמו השגנו שהוא אדון לכל מה שתחתיו שכל צבא העליונים והתחתונים הללו הם בראשותו ותחת ידו והוא השליח למי שעליו ולמעלה ממנו שהשליטה על הכל ושמו אדון לבתו ומושל בכל קניינו

ויש לך לדעת כי לפה משמעות לשון אדון יהיה הט"ת בשם כפול וטעם כפל הט"ת כי שני טתיין' עליה ח"י ויישאר בשם מרוץ שהוא אדון או יהיה כפל הט"ת לפה שהוא הטרו העשרי מושך כה מתחעה והנה הוא נכתב במקומות לבני הקבלה בתוספת יוד²⁹ פעם נקרא בשש אותיות כננד שש קצאות ופעם בשבע ומן הידוע שהוא נקרא גער³⁰ ולכך הזכיר הכתוב בכורי ישראל בשם גערם שנאמר (שם ב) וישלח את גערי בני ישראל

כד י

ויראו את אלהי ישראל ותחת רגלו במעשה לבני הפסpir וכעדים השמים לטהרה:

עי' רמב"ן: ועל דרך האמת בעבר כי הזכיר במתן תורה וידבר אליהם (עליל יט בה) והוא כאשר אמר הן הראנו ה' אלהינו את כבודו ואת גדרו ואת קולו שמענו מתרך האש (דברים ה כא) ביאר כאן שראו אלהי ישראל ולא אמר כאשר יאמר בכל מקום ה' אלהי ישראל³¹ והזכיר בהם זה לומר שהשיגנו הוקנים במראה הזאת יותר משאר העם שראו על הארץ את אשׁו

²⁷ לא מצאתי כזה לשון של המלאך הגדול, אבל עי'

(16) שער הגלגולים - הקדמה לח' ואמונה חנו"ך שהוא מטטרו", להיות שנטול גם זיהרא עילאה אדם, שהיא נשמה דעתיקות, היה מלאך גדול מאליהם, כי אליהו לא היה יכול להציג רק עד נפש דעתיקות, וזה בס"ה אליהו לתטא

(1) ספר הפליאה - ד"ה וכי אדם שלשים ומאת שנה וילוד ואמרה לפני האלים היא הבינה אני חנוּק הַיִתִי גדול בכח הת"ת והייתי יודע דעת עליון ומשיג חמישים שערין בין"ה והייתי גדול בין הספריות והייתי עומד על אנשי דור ההוא כי היתי עומד בכח ה' וכמו שהוא זקופה הוא בן היתי מלך על כל המלאכים ומעוטרת בת"ת ועbara השמייטה ההוא ובשמיותה הזו הורדתני ושמתני בדור הזה עם שסוי ובזוי כמו שהייתי גדול מכל המלאכים בכך כן עתה שימני לעמלה מכולם וגדול עליהם לעשות דין ומשפט עליהם ואיש לא יעכוב על ידי כי לכן הורדתני משם שהייתי, אז לקחו האלים ועשאו מלאך גדול וקדוש ועצום על כל המלאכים ונקרא שמו מט"ט בן ירד וזה שרשם וرمز בTORAH חנוּק בן ירד שהמדות הנקראים בן הם ה' ומשך ה' הורידוהו למטה. ו'

²⁸ עי' לעיל הערכה 22

²⁹ עי' ע"ח שער סדר אב"ע פרק ו

³⁰ זהר ח"א קפא ע"ב ו עוד.

³¹ עי' יג כא שאלה ישראל כינוי לת"ת ויז"א?

רמב"ן זר' בח"י משפטים

הגדולה (שם ד לו) כי היה לעם במחיצת ענן וערפל³² (שם ה יט) ואונקלום ירמו לזה שתרגם והזו את יקר אלהא דישראל ולא תרגם ואיתגלי להון יקרא דה' במנחנו במקומות אחרים ע"י ר' בח"י: ויראו את אלהי ישראל – הכוונה בויה על הבודד האחرون שהוכרו למללה ולכך הוסיף בו את שהוא השבינה שה³³ המזוהה שהוא אלהי ישראל כתוב בו (שמות לג) כי לא יראני האדם וחוי ולכך תרגם אונקלום וחוות ית יקר אלהא דישראל והוא הבודד שראה יהוזקאל (א) במראה אדם עליו מלמעלה כי ראה תחלתה חיות הקדר והאוננים למטה אצל החיות וחזר וראה הרקיע הנטווי על ראשי החיות וראה הכסא על הרקיע ועל דמות הכסא דמות במראה אדם עליו מלמעלה³⁵

כד יב

ויאמר הויה אל משה עלה אליו הכהנה ויהי שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצווה אשר בתבת לי חזרתם:
ע"י ר' בח"י: ועוד הקבלה להורתם כתיב והוא ראה למה שפירים כי התורה והמצוות ידריכו האדם אל המדה והוא כנמת ישראל ומשם תעללה הנפש אל העוז"ב בטעם הכתוב (תהלים עג) ואחר כבוד תקוני אתה והבן וזה ויהה להורתם בענין (שיר ג) ואל חדר הורת³⁶

³² ע"ז הדר (חלק ב דף ס"ב) אמר רבי יוסי, מי דכתיב (שמות כד י) ויראו את אלהי ישראל וגוי, וכי מאן יכול למחמי ליה לקודשא בריך הוא, והוא כתיב (שם לג כ) כי לא יראני האדם וחוי, והכא אמר ויראו, אלא דאתגליה קשת עלייהו בגונו נהיין, והכי תנין, כל מאן דастכל בקשת כמוון דמסתכל בשכינתא, ולאסתכלא

ויראו את אלהי ישראל, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספר וגו', רבי יהודה פתח, (שיר ז ח) זאת קומתך דמתה לתמר וגוי, כמה חביבה כנסת ישראל בריך הוא, שלא מתרפשה מניה, מהאי תמר דלא פריש דבר מן נוקבא לעלמיין, ולא סליק דא בלא דא, אך כנסת ישראל לא מתרפשה מקודשא בריך הוא. תא חז"י, בשעתה דנדב ואביהוא ושבעין שבין חמו, מה כתיב בהו, ויראו את אלהי ישראל, דאתגלי עלייהו שכינתא, רבי יהודה ורבי יוסי אמרו, את דיקא, ודא את הוא מרוחק, את לאכללא מה די בגואה. רבי יצחק אמר, והוא כתיב (יחזקאל י) היא היחה אשר ראייתי תחת אלהי ישראל בנهر
וע"ז הדר (חלק ב דף פא ע"א) דאת אמר (דברים ה ב) והי כשמעכם את הקול מתוך החשך. אמר רבי יהודה, תלת חשובי הוו, דכתיב חיש ענן וערפל, וההוא קל הוא נפיק פנימה מכלחו, אמר רבי יוסי, פנימה דכלא הוא, דביה כתיב קול גדול ולא ישפ. ³³ נדצ"ל השם.

³⁴

³⁵ ע"ז שע"כ דרושי תפלה השחר דרוש ב', שג' אלה הם חיצוניות של ב"י.
³⁶ ע"ז הדר השמאות (ח"ד & דף רס"ע) הוא אומר אוצרה של תורה שבע"פ ואמר הקב"ה אם ישמרו זאת המדה בעוז"³⁷ שזאת המדה נחשבת בכלל העוז"ז והוא תורה שבע"פ זכו לח"י העוז"ב שהוא הטוב הגנו ומאי נהו עוז של הקב"ה דכתיב ונגה כאור תהיה עתיד הנגה שנלקחה מהאור הראשון להיות כאור אם יקימו בניה התורה והמצוות אשר כתבת להורתם וכתיב שמע בני מוסר אביך ואל לטוש תורה אמך. וכתיב וקרנים מידו